

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 25.— D. za naročnike v inozemstvu 35.— D. letno. Posamezna številka po 1.— D.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 p za vsako petito vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 D.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petito-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 para za nadaljnja uvrčenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništa UJU ima članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne.

Glavnemu odboru UJU.

Ob obletnici smrti našega Davorina Trstenjaka.

Dne 10. t. m. je preteklo eno leto, kar je umrl naš veliki bojovnik za jugoslovansko idejo, borec za našo stanovsko svobodo, za povzdigo in svobodo šolstva — **Davorin Trstenjak**. Davorin Trstenjak je bil markantna osebnost jugoslovanskega učiteljstva in le žal, da njegova delovna doba ni padla za trideset let pozneje, da bi ga imeli z njegovim delom in idejami še danes v svoji sredi, kot delovnega člana UJU.

Davorina Trstenjaka nimamo več, a on živi med nami v svojih delih in s svojimi idejami. Davorin Trstenjak je že v prošlih decenijah kazal jasno pot, po kateri naj hodi jugoslovansko učiteljstvo! Ni naš namen danes opisovati velikih zaslug Davorina Trstenjaka, ležeče nam je le na tem, da postavimo Davorinu Trstenjaku dostojen spomenik.

Z veseljem smo pozdravili inicijativno Glavnega Odbora UJU v tem oziru, ki je v svojem poročilu na glavni skupščini UJU v Zagrebu poročal, da je ustanovil fond z imenom Davorina Trstenjaka, s pomočjo katerega hoče izdajati Trstenjakove knjige v — cirilici. Opirajoč se na zavest in voljo učiteljstva, meni Glavni Odbor, da se bo ta fond od leta do leta večal in bo skoro mogoče započeti stavljeni si nalogo.

Dela Davorina Trstenjaka se nam zde vredna, da jih ponatisne in izda UJU, da z njimi prodoro Trstenjakove ideje med vse jugoslovansko učiteljstvo in da si postanemo v naših duševnih stremeljenih čim bolj edini in enotni.

Predvsem bi nam morala biti znana vsem njegova dela, ki se tičejo naših stanovskih stremeljenj: Zreo učitelj, 1907. — Mladi učitelj, 1891. — Uzgoj človeka, 1909. — U radu je spas, 1885. — Prirodni uzgajatelj, 1907. —; spisi, ki se tičejo moderne šole in vzgoje: Slobodna škola, 1908. — O modernoi školi i modernim nazorima o prirodi i čovjeku, 1910. — Druženje učitelja sa školskom mladeži, 1905. — Uzgajanje djece, 1910.

Kulturni uzgajatelj, 1917. — Uzgoj človeka, 1917. — Prirodopis u narodnoj školi, 1918. —; spisi, ki se tičejo modernega svetovnega naziranja: Darvinizam u uzgoju, 1918. — Viera i znanost, 1910. — Kulturna povijest, 1914. — Klerikalizam, 1914. — Borba istine protiv klerikalne laži, 1910. — Biblija u svijetlu istine i morala, 1912. —; vredna dela za ponatisk in razširjenje med učiteljstvom: UJU so tudi: Školski vrt u selu, 1883. — Slaveni, 1900. — Dobar kućanin, 1891. — Etika, 1910. — Zdravoslovje, 1873. — Dobra kućanica. — Ispod brda Djela, 1911. — Jezuite, 1911. — Nagrade i kazne, 1917. — Na Djelu, 1919. — Besiede na Djelu, 1921 in še druga mnogoštevilna dela Davorina Trstenjaka.

Delo Davorina Trstenjaka je bilo v prvi vrsti namenjeno učiteljskemu naraščanju in mlajšemu učiteljstvu, da z njim vzgoji popolnoma novo generacijo, ki bo bodočnost Jugoslovanstva. — nove Jugoslavije in modernega človeštva. Bil je borec proti mračnjstvu in nazadnjaštvu, borec za svobodo duha, borec za jedinstvo našega troimenega naroda, kar je še danes naš prapor, okrog katerega se zbirajo vsi napredni elementi v naši jugoslovanski prosveti.

Zato je potrebno, da se njegove ideje razširijo med vse jugoslovansko učiteljstvo, potom ponovnega izdavanja njegovih del. A naš predlog je še širši od predloga Glavnega Odbora: **Glavni Odbor naj takoj prične s književno založbo, ki bo nosila ime »DAVORIN TRSTENJAKOVA KNJIŽNICA UJU«, v kateri naj pa v zaporednih zvezkih ne izidejo le Trstenjakova dela, ampak vsa dela, ki se tičejo učiteljskih, šolskih in prosvetnih vprašanj v idejnem smislu Davorina Trstenjaka, katere spiše tudi drugo jugoslovansko učiteljstvo.**

Publicistične — propagandne skupne knjižnice nam zelo manjka, ki bi širila enotne ideje med jugoslovansko učiteljstvo in potom katere bi se vzgajal naš naraščaj in mlajše učiteljstvo za skupne stanovske, organizatorične, šolske, narodno-prosvetne, gospodarske, kulturne in druge smotre, v smislu našega programa.

In to naj bi bila »Davorin Trstenjakova knjižnica UJU«, ki bi jo izdajal Glavni Odbor, in ki bi nas družila v duševnem in programatičnem oziru.

Če bi bilo dobro, da izidejo knjige ravno v cirilici, prepuščamo Glavnemu Odboru, upoštevajoč to, kako bi se knjige najbolj razširile med učiteljstvo; da pa izide 1. zvezek »Davorin Trstenjakove knjižnice UJU« lahko takoj, brez fonda, o tem smo prepričani.

Tri Učiteljske tiskarne imamo v naši državi — v Skopju, Novem Sadu in Ljubljani — prepričani smo, da bi ena ali druga teh tiskarn natisnila dela Gl. Odb. UJU za Trstenjakovo knjižnico pod tako ugodnimi pogoji, da prične Glavni Odbor lahko takoj z izdajo. Z razprodajo se bo dobil kapital za nove knjige sproti, 17.000 je jugoslovanskega učiteljstva, če se prične pri prvem zvezku z izdajo v 7.000, bo prvi zvezek, pri malem organizatoričnem delu lahko takoj razprodan.

In postavljen bo prvi kamen Davorin Trstenjakovega spomenika. —k.

Ženska ročna dela in učiteljice.

(Vzgojni in gospodarski pomen predmeta.)

Na zadnji seji ožjega sosveta UJU — Pov. Ljubljana se je govorilo tudi o ženskih ročnih delih in učiteljicah ter se je poslala pismena vloga na višji šolski svet, ki se je tudi že s stvarjo bavil. Dovolite, da se sliši tudi mnenje od ženske strani.

V današnjih, gospodarsko tako slabih časih, se bi moralo posvečati pouka v ženskih ročnih delih mnogo več pozornosti, kot se to godi sedaj. Trditi moram, da so ženska ročna dela najbolj zanemarljena panoga našega šolstva. Treba bi jih bilo reformirati in bolje gojiti v povzdigo našega gospodarskega življenja.

Obrabljen in star je pogovor, da žena hiši tri ogle podpira — vendar se njega resnica lahko vsak dan dokaže. Hiša, ki ima nečimerno gospodinj, katere izda velike vsote za obleke in šivilje, propada; med tem ko pridna gospodinja hišo povzdiguje — z ročnim delom.

Gospodinja, ki zna sešiti sebi in otrokom obleko in perilo, ki zna iz starega oblačila napraviti novo, ki vse doma zapiše in pokrpa, prihrani sedaj na leto tisočake. V sedanji gospodarski krizi, v času draginje in pomanjkanja, ko dohodki ne krijejo izdatkov, je gospodinjstva štedljivost posebno umestna.

Ako greš skozi vas, ki tvori predmestje večjega mesta v Sloveniji, imena ne bom navedla, vidiš ob lepem vremenu postajati žene. Može so v tovarni ali na železnici, žene pa gospodinjstvo doma. Vidiš jih stati v gruči, roke križem držati in klepetati. Koliko dela jih čaka doma! Otroci se pode raztrgani po cesti. A one niso vajene neumornega ročnega dela, ko roke z jezičkom vred ne mirujejo. — Kako se mi je dopadlo marljivo žensktvo, ko sem bivala na otoku Rabu. Če je žena šla po vodo, na glavi je nesla torvor, v rokah pa nogavico, in je neprenehoma pletla. Ako se je podala z oslom na trg, je osel mirno korakal, a ona je poleg njega vrtela vreteno in predla. Niti za trenotek niso roke mirovale, kljub kameniti poti, ker ceste niso tako gladke kot pri nas.

Prej sem navedla primere iz delavskih krogov, pa tudi v »boljših« hišah sem videla marsikaj. Poznam mlade gospodične, hčerke bogataša, ki se mu je bogastvo v vojnem času še bolj razcvetelo. Može je oblagodarjen s kopico deklet. Oče in mati sta marljiva kot mravlje, še dela vajena od prej. V mlajši generaciji pa se ne goji več smisel za delo, ki bi pri tako bogatih mladenkah mogel obstojati le v ročnem delu. Dekleta čitajo romane, flirtajo in — pušijo cigarete, to je njih vsakdanje opravilo. Kadar se pa omože, vsaka bo dobila gotovo moža, ker je bogata, če ga že ni; kadar se pa omože, pa postanejo nezadovoljne žene, ki iz dolgega časa mučijo moža, ako jim ne posveti vsako prsto urico, ker same ne vedo, kaj početi. Ročno delo bi jim krajšalo čas in manjšalo nezadovoljnost, ki izvira iz pohajkovanja.

Pri nas so bivale na letovišču dolgo vrsto let znanke, Hrvatice, zelo izobražene dame; ena je po Hrvatskem znana umetnica v vezenju. Te so do dobra spoznale naše slovenske razmere in jih mno-

LISTEK.

Zikovci.*)

Kdo jih ni bil vesel, ko jih je videl na odru polne energije, resnosti in mladeniškega temperamenta? Vsakdo je čutil, da mu nudijo glasbo, pošteno glasbo, kakršno morejo nuditi le mlada, zdrava srca. Zdijo se mi kot eksotični cvetovi, ki so slučajno pognali korenine v sorodni, deški zemlji, kjer se previdno odpirajo, dokler ne vzcvetejo v vsej svoji lepoti.

Smetana. Nekdo je rekel, da spada njegov kvartet med programsko glasbo. Saj ni res! Onih par stavkov na platnicah ne opravičuje te sodbe! Ne »iz mojega življenja«, »iz moje duše« bi moral imeinovati mojster sladbo, ki spada med najlepše, kar jih premore slovanska glasba. Po mojem skromnem mnenju bi bilo bolje, ako bi se izvajala ta točka za Beethovnom, ker je lažje umljiv. Kakor ne morejo izvajalci takoj uživati v igro, ne morejo nove dvorane, tako je treba tu-

di poslušalca najprej pripraviti za glasbo. Rekel bi, da jo je treba vtihotapiti v njegovo čustvovanje, da sam ne ve kdaj in kako. Največje tehnične težkoče tega kvarteta vsebuje violski part, katerega je g. Černy obvladal z bravuro in temperamentom, ki mu ni zlepa para. Na programu mnogih kvartetov manjka ta skladba in to edino zato, ker nimajo Černyjevi.

Beethoven. Dvomim, da je mogoče lepše prednašati ta vesel, živahen a ne razposajen kvartet Lobkowitzovega cikla. Sel je mimo, kakor lepa, nepozabna sanja, v jasnosti in prozornosti, ki tekmuje s slikarji na steklu gotških cerkva. Kakor iz nekega skritega vrelca je zavrelo toplo čustvo po dvorani in je ni zapustilo ves ostali večer. Bila je glasba, nad katero je plaval duh ustvaritelja.

V Dvořaku se je pridružil Zikovcem prof. Ravnik. On ni naš največji tehnik, pač pa naš najtenkočnejši pianist, kateremu ni tehnika smoter, ampak sredstvo. Njegov vstop ni motil ravnotežja kvarteta, nasprotno, združil je kakor kit ostale v še tesnejšo zvezo. Pet glasbil se je zložilo v en sam spev, včasih v orkestralnih barvah, včasih v prozornem akvarelu. Kjer je Dvořak dal premalo, tam so dodali

umetniki iz svojih bogatih duš in nam podali celo delo v neokrnjeni idealni lepoti.

Z velikanskimi koraki stopa kvartet po začrtani poti. Pokazali so se sicer mali nedostatki, (v začetku Smetane v intonaciji, v prvem stavku kvinteta mala razlika v ritmu, prehiter vibrato čelista i. dr.) ali čemu bi jih našteval, ko vem, da jih sami najbolje poznajo. To dokazuje n. pr. g. L. Zika, ki igra neprimerno boljše, ko ob prvem nastopu. O visoki glasbeni potenciali Zikovcev na priča najboljše vzorna interpretacija skladb in prepričan sem, da bomo Slovenci nekdanj ponosni, da so bivali in rasli med nami. Ado Gg.

Vzgoja potom pouka.

Klic sedanjega vzgojeslovja: vzgajaj s poukom je prevažen in noben narodni učitelj ga ne bo preslišal. Zakaj najlepše pojmovanje narodnosti je stremljenje koristiti čim najbolj svojemu narodu. Ako moreš z gmotnim podpiranjem prosvetnih naprav, če ne pa posveti svoje moči in zmožnosti v njegov blagor. Ako te je usoda obdarila z obojim, tedaj tem več lahko daruješ domovini. Dvigaj ugled svojega naroda, ker baš zdaj je stopil v ospredje

na zgodovinsko pozornico. In ako preobrazbaš poezinca v duhu plemenitosti in človekoljubja pripravljajoč ga za skupno življenje z bližnjikom, si z njegovo preobrazbo pripomogel k dviganju vrednosti vsega naroda, zakaj drobec za drobec stvarja končno le celoto. In sladka ti bo zavest, da si izpolnil svojo dolžnost.

Vzgajaj s poukom — to načelo ni mo-vo za pravega vzgojitelja. Pouku dajaj smer vzgojni moment! Spremlja naj te vedno misel vzgajati deco za bodoče koristne člane velike družine — človeške družbe. Zatičaj slaba nagnjenja, pogubonosna kvarna poznejšemu človeku, razvijaj plemenita v korist njemu in bližnjem. Izprašal samega sebe, si-li sam to, kar hočeš, da bodo ti mali, in med njimi se poboljšaj in plemenitiš sam. Proučaj otroka, ta nežni stvor, v katerem ostanejo vtiski otroške dobe največkrat mero-dajni za poznejše življenje. Najlaže spoznaš njegova nagnjenja, ako ga opazuješ neopaženo v njegovih prosih trenutkih. Takrat se ti pokaže vse njegovo bitje na dlani in lahko ti je razsoditi koliko je v njem dobrega ali zlega. In ta spoznanja ti bodo važni činitelji vodniki pri vzgoji posameznega otroka. In ni bolj zanimivega

*) Od prvega koncerta, zadnjič i ostalo v listu.